

Ez a cikk a <http://psztrnk.net> webhelyről lett letöltve. A letöltéssel automatikusan elfogadod a cikkre vonatkozó licenst is: [Creative Commons – By-NC-SA](#). A cikk szabadon továbbközlhető, amennyiben megjelölöd az eredeti szerzőt (Paszternák Ádám, <http://psztrnk.net>), nem értékesíted és az eredetivel megegyező licenc (l. fent) közzölöd tovább.

Évek ifjú könyvtárosai

Előre kell bocsátanom: nem tudom, hogy lesz-e ebből kerek írás. Ami eszembe jutott, az javarészt egy álmatlan éjszakán jutott eszembe, ennek megfelelően és jegyzetek híján a gondolatmenet csapong, konklúzió pedig nem nagyon van. Elmondom miről lesz szó, hogy nehogy csalódás érje az olvasót: szó lesz az “Év ifjú könyvtárosa” címről (továbbiakban: cím), melynek jelen cikk írásakor “regnáló viselője” (haha) vagyok, a cím odaítélésének menetéről, a címet övező nagy büdös érdektelenségről és persze magukról a fiatalokról, akik (úgy tűnik) tesznek az egészre, esetleg lusták, vagy – te jó ég, lehet, hogy nincsenek is?

Hogyan működik ma?

Lehazudnám a csillagokat az égről, ha azt mondanám, hogy nem örültem neki, amikor Fehér Miklós felhívott (épp a UPC ügyfélszolgálatán ültem) és azt mondta, hogy ~~Neo, te vagy a kiválasztott~~ “Ádám, a bizottság a te pályamunkádat hozta ki nyertesnek”. Mert hát igen, nagyon örültem, elvégre 27 éves koromban megkaptam a lehető legmegtisztelőbb címet, amit 33 év alatti magyar könyvtáros itthon megkaphat. A szájízem csak azért volt picit rossz, mert – és erről már többekkel beszélgettünk anno – a címet nem “odaadományozzák” (azaz: a bizottság nem követi aktívan nyomon a fiatal könyvtárosok szakmai működését, vagy legalábbis azokét ugye, akik publikálnak, kutatnak stb.), hanem gyakorlatilag egy pályamunka keretében nekem kell “megkérnem a bizottságot”, hogy tüntessen ki.

Hogy megmagyarázzam: az az egész dolog onnan jutott most eszembe, hogy közeleg a felhívás kiírásának ideje, ha nem tévedek. Ezzel együtt a stafétabotot más kapja és az ég látja lelkem, szívesen adom, hiszen ez (reményeim szerint) azt jelenti, hogy valaki valami jót, minőségit rakott le az asztalra.

Legalább *egy*et. Legalább *egyszer*.

A problémáim voltaképpen itt kezdődnek. Először is: a díj elnyeréséhez voltaképpen nincs szükség “egyenletes teljesítményre”. De tényleg. Ha valakinek van annyi

- szókincese és íráskészsége, hogy meg tud írni egy – terjedelemben valahol a szemináriumi beadandó és a szakdolgozat között elhelyezkedő – esszét (tanulmányt, mifénét),
- türelme, hogy egy kutatásnyi időt békében tud ülni és összevadássza az aktuális trendeket, módszereket stb. innen-onnan a “kutatási témával” kapcsolatban, valamint
- rálátása a könyvtáriügyre, hogy fel tudja mérni, hogy Könyvtáriában mik a “hot topicok”, azaz aktuálisan futó, érdeklődésre számot tartó témák,

akkor már nagy eséllyel indul a címért.

Márpedig *felettébb* kínos lenne, ha egy szakdolgozaton túlesett könyvtárosnak nem lenne íráskészsége, nem értene az üléshez és a kutatáshoz, valamint aktív könyvtári dolgozóként nem lenne rálátása a könyvtári világ folyására. Kínos lenne mind személyére, mind pedig a hazai könyvtárosképzésre nézve.

Másodszor: amellett, hogy a cím nem kíván meg “egyenletes teljesítményt”, a továbbiakban sem ösztönöz ilyenre. Tulajdonképpen az ég egy adta világon *semmire* sem ösztönöz. Mondok egy példát. Most, hogy majd’ egy éve enyém a cím, teljes bizonyossággal elmondhatom a következőket:

- a kutya nem keresett meg az ügyben, hogy eljuttatnám-e részére a nyertes pályamunkát, melynek címe “Webes szolgáltatási háló könyvtárak számára stb.” és amely a Portál-programmal és a számos OP-pályázattal összefüggően abszolúte “hot topic”;
- a kutya nem keresett meg az ügyben, hogy hallgatóság előtt ismertetném-e pályamunkám tartalmát, tekintve, hogy a Portál-programmal összhangban stb. a könyvtárak pontosan ilyen jellegű fejlesztések küszöbén állnak;
- a kutya nem ajánlott nekem semmit, ideértve a kedvezményes konferencia-részvételtől a dolgozat kivonatának publikálási lehetőségéig *bármit*;

azaz: a címmel nem járt semmi olyan, amely arra sarkallt volna, hogy továbbra is kutassak a témával kapcsolatban, elmélyedjek más perspektíváiban, kibontsam, felülvizsgáljam, frissítsem – igazából a cím *nem sarkallt semmire*.

Elnézést, mégis: a cím rengeteg kerékpározásra sarkallt, hiszen a díjjal járó nettó egyszáz-ezer forintot teljes egészében Ranganathan nevű kerékpárom megépítésére költöttem.

Összefoglalnám: a cím egyszeri, akár előzetes hasonló jellegű tevékenységet nélkülöző

pályamunka eredménye, valamint semmi olyan motivációt, hajtóerőt nem ad, aminek eredményeképp a delikvens úgy érzi: érdemes folytatnia munkásságát.

Itt ugyanakkor fontosnak tartom megemlíteni a következőket: számomra teljességgel irreleváns, hogy ajánlanak-e kedvezményes konferencia-részvételi lehetőséget — ami konferencia érdekel, arra rágyúrok és elmegyek. Számomra tökéletesen irreleváns, hogy ajánlanak-e publikációs lehetőséget vagy sem — amit akarok, azt kiírom magamból a blogon, ld. jelen írás. Számomra tökéletesen irreleváns az is, hogy a címmel kapcsolatban meghívják-e hallgatóság elé előadni — munkásságom *egésze* miatt szoktak meghívni (meg valaki elterjesztette, hogy jól adok elő, mindenki más meg elhitte), úgyhogy ennek semmi köze a címhez.

Számomra az releváns, hogy

- sajnos/szerencsére nem mindenki Paszternák Ádám, hogy legyintve-röhögve túltegye magát a címmel járó nagy büdös érdektelenségen és
- a szakma egésze nem mutat egy csöpp érdeklődést sem egy újonnan megszületett átfogóbb írás iránt — ami az én olvasatomban annyit tesz, hogy a) mindenki ért mindenhez és tud mindent, vagy b) tényleg ennyire érdektelenek, ergo... mindegy, ezt inkább hagyjuk.

Emlékszem, amikor Buzai Csaba megkapta ugyanezt a címet, akkor bizony a legelső dolgom az volt (a gratuláció után), hogy elkértem tőle a pályamunkáját. Mert érdekelt. A számomra érdektelen (értsd: bizonyára fontos témájú, de az én érdeklődési/kutatási területemmel össze nem vágó — ld. régikönyves, katalogizálás stb.) pályamunkákat én sem kérem el, mindazonáltal elképzelni nem tudom, hogy egy “Webes szolgáltatási háló stb.” című dokumentum a hasonló című TÁMOP-feladat, hasonló célkitűzést megfogalmazó Portál-program fényében nem tart számot érdeklődésre, megfontolásra. Még egyszer: nem izgat, csak furcsa.

Vegyük észre, hogy mivel csak a saját bőrömben vagyok, csak magammal tudok példálózni. Mindazonáltal egy kicsit minden év minden fiatal könyvtárosa nevében igyekszem szólni, de legfőképp az eljövendő évek fiatal könyvtárosai iránt érzett megelőlegezett tiszteletből adódóan. Amely tiszteletet minden magyar könyvtárosnak éreznie kellene a jövő fiatal könyvtárosai iránt, nem a címből kifolyólag, hanem a hivatás továbbvitele okán. Kivéve, ha...

Hol vagytok, jövő könyvtárosai?

Fogalmam sincs, hány könyvtáros végezhet évente az ország felsőoktatási intézményeiben

(értsd: nem találtam adatot, intézményenként összeszámolni meg lusta vagyok). Azt még kevésbé tudom, hogy hányan lesznek pályaelhagyók és hányan állnak könyvtárosnak. De biztosan nem olyan kevesen, hogy évente ~10 legyen a címre pályázók reális száma. Vagy ha úgy tetszik: hol a bánatban van a sok fiatal könyvtáros, miért nem mozgatja meg őket a cím, miért nem buzog bennük a tanulás és a megosztás vágya?

Részben valószínűleg a fentebb már említett tényezők miatt ilyen csekély a pályázók aránya — azaz a cím súlytalan volta miatt és a címet övező hatalmas érdektelenség, így az azzal járó ösztönző tényezők hiánya okán.

(Most jut eszembe: a fenti ~10 természetesen becslés, hiszen nem közlik sem a pályázók számát, sem a nyeretlen pályamunkák címét, témáját stb., holott biztos, hogy a nem nyertes írások között is van jó pár, amit szívesen elolvasnánk.)

Ez azonban még akkor sem igazi mentség, ha nagyon annak akarjuk látni. Tapasztalataim szerint a könyvtárosok között sokszor még a szakirodalom *olvasása* is ritkaságszámba megy, nem hogy a “gyártása”. Olybá tűnik tehát, hogy a könyvtári gépezetbe bekerülő ifjak pillanatok alatt képesek “felvenni a ritmust” — azaz betagozódni a nem hogy nem író, de esetenként nem is olvasó munkatársak (sajnos igen hosszú) sorába. Vegyük csak elő bármelyik könyvtári folyóirat utóbbi két-három évfolyamát referenciaképp: többnyire ugyanazokkal a nevekkel szembesülünk a cikkek végén, számról-számra. Nem tudom pontosan, hogy maga a folyóiratos-publikálás rendszer működik-e *ennyire* rosszul, netán a hazai, több ezer fős könyvtárosi kollektívából csakugyan maximum 50 ember érez-e magában annyi motivációt, hogy gyártson valami tartalmat...

Sajnos azt gyanítom, hogy az utóbbi lehetőségnek több az igazságtartalma (igen, sokkal egyszerűbb lenne rákenni “a sajtóra”, de legalábbis megnyugtatóbb, viszont nem lenne igazságos). Erre a másik oldalról is támadó érdektelenségre pedig nincs mentség.

Fentebb azt írtam, hogy illene tisztelni az utánunk jövő könyvtáros-generációt, a hivatásunk továbbvitelét szolgáló fiatalokat. Igaz, úgy ám. Viszont az is igaz, hogy a napi nyolc órában a desk mögött punnyadó, olvasásra is képtelen, a közösbe nulla tartalmat előállító, munkáját ugyan ellátó de hivatását nem művelő emberekben számomra nincsen semmi tiszteletre méltó. Legyen az fiatal, vagy öreg. És ezt belevérem minden könyvtár szakos hallgató burájába, úgy ám.

Gondolatkísérlet: hogyan működhetne jobban?

Tegyük fel, hogy valaki kíváncsi lenne a véleményemre. Tegyük fel, hogy megkérdeznék: akkor de hát mégis, hogyan működne hatékonyabban az “Év ifjú könyvtárosa” cím az én

olvasatomban? Tegyük fel, hogy válaszolnék. Akkor valami hasonlót mondanék, mint itt alább következik.

Rendben, legyen, hogy ragaszkodunk a pályázós formához (habár jobban tetszene, ha az elmúlt egy-két év *közhasznú* munkássága alapján adományoznák a címet, de legyen, pályázzunk akkor). Először is: ha már ráveszünk valakit arra, hogy kutasson és legyártson 40 oldalnyi folyószöveget, akkor legyen súlya a dolgozatnak. Az lenne a minimum, ha [az MKE vonatkozó oldalán](#) közölnék a díjazott neve és az az évszám mellett a pályamunka címét, hovatovább magát a pályamunkát is, teszem azt pdf-ben, downloadable. Még egyszer: ez lenne a *minimum szint*. Ám hatékonyabb (és ösztönzőbb) lenne, ha leköznék az összes pályamunkát, tehát azokat is, amelyek nem nyertek. Hiszen attól, hogy valaki nem nyert, még írhatott borzasztóan fontos és fajsúlyos dolgokat. Sőt, meg merem kockáztatni: rengeteg olyan ember lenne, aki számára – munkájából, érdeklődéséből kifolyóan – egy nyeretlen dolgozat hasznosabb lenne, mint a nyertes írás. Természetesen már magát a pályázatot is úgy kell kiírni, hogy a pályázó a pályázat beadásával beleegyezik abba, hogy munkáját az MKE honlapján közzétegyék. Elvégre tökéletesen megértem azt is, aki kételkedik abban, hogy a Paszternák jogosan kapta meg a száz rugót – hiszen alapesetben a pályamunka *nem nyilvános* (a pályázó simán mondhatja azt az esetleges érdeklődőnek, hogy “nem küldöm el neked, toll a füledbe”), azaz a bíráló bizottságon kívül senki – köztük az MKE és az IKSZ “fizető” tagjai! – sem tudja, milyen színvonalú az adott pályázat.

Folytassuk azzal, hogy szegény “csakapapír-könyvtárosok” kedvéért valamelyik könyvtári folyóirat legalább a nyertes pályázatot leközhethetné egy tematikus különszám keretében, amelyben helyet kapna az az interjú, amit Pegán Anita velem is lefolytatott és amely nagyban hozzájárulna ahhoz, hogy a többiek megismerjék a kutatás mögött álló motivációt, az ifjú könyvtáros jövőképét stb. És ha már különszám, simán beleférne a nyeretlen pályázatok absztraktja is, amelyet maguk a pályázók írnának meg (vagy valaki más, ez már részletkérdés).

Mondjam még? Az adott évi nyertes “regnálása” alatt (tehát a díj átadásának évében és az azt követő évben) regisztrációs díj nélkül vehetne részt a Vándorgyűlésen, talán még a NetWorkShop-on is. Vegyük észre: nem teljes ellátásról és utaztatásról beszélek. A delikvens mentesülne a részvételi díj, meg mondjuk a baráti találkozó költségeinek megfizetése alól. Ez a gyakorlatban azt jelentené, hogy delikvens egyrészt bekerülne a szakmai vérkeringésbe, másrészt nagy valószínűséggel élne az alkalommal, azaz *négy szakmai konferencián mindenképp részt venne*. Jó alkalom lenne ez arra, hogy delikvenst megismertessük a szakmabeliek két legnagyobb rendezvényével. Sőt, talán még fel is

kérhetnénk őket arra, hogy fél órában ismertessék pályamunkájuk fontosabb gondolatait, laudáció után (vagy az én esetemben ugye: helyett – na jó, ez csak vicc volt, rosszindulat nélkül, tényleg).

Van még. Például: delikvens “regnálásának” évére az MKE és az általa választott szekció tiszteletbeli tagjává válna. Ez biztosítaná például azt, hogy a cím viselője bekerüljön a szakmai szervezet(ek)be, kedvezményesen egyen részt konferenciákon stb., azaz: mindenképpen lehetősége legyen megismerni azt, amit a szervezeti tagságból profitálhat. Akkor is, ha magától esetleg nem feltétlenül akarna belépni. Esetleg: delikvens a következő évben tagja lenne a bíráló bizottságnak, amely elbírálja a soron következő év pályamunkáit.

Végül, de nem utolsó sorban pedig a cím viselőjét fél év-egy év múlva valamelyik könyvtári folyóirat nevében fel kellene kérni arra, hogy egy pár oldalas publikáció keretében mutassa be kutatásának jelenlegi állását, a pályázatban megénekelt best practice gyakorlati megvalósulását, azaz bármit, ami igazolja, hogy a pályázat nem egyszeri “na, csináljunk akkor valamit” volt, hanem valóban előre mutatott.

Summa summarum

Ha végigolvastad a fentieket, akkor (egyrészt köszönöm másrészt) nagyjából már értheted a problémát. Azért összefoglalnám. Véleményem szerint szükséges lenne úgy megreformálni az “Év ifjú könyvtárosa” pályázatot, hogy az megfeleljen az alábbi elvárásoknak:

- a cím viselőjét a cím sarkallja további szakmai-szellemi aktivitásra, ne érezze céltalannak a pályázatot;
- a cím biztosítsa azt, hogy elnyerése ne egyszeri fellángolás legyen, éreztesse, hogy nem cél, hanem csak *valaminek a kezdete*;
- ha tényleg ez a 33 év alatti magyar könyvtárosnak adományozható legnagyobb kitüntetés, akkor a kiíró szervezetek biztosítsák azt, hogy a pályamunkák, a tulajdonképpeni “produktumok” a lehető legszélesebb szakmai nyilvánosság előtt megjelenhessenek, inspirációt, vitaalapot stb. nyújtva;
- az előbbi ponttal összhangban: a nem nyertes pályamunkák szerzői ne érezzék azt, hogy írásuk értéktelen vagy érdeklődésre nem tart számot – minden pályamunka, amely egyedi gondolatokat tartalmaz: érték, de csak abban az esetben, ha eljut a befogadóhoz;
- a cím biztosítsa a szakmai vérkeringésbe való bekerülés lehetőségét annak viselője számára.

Az én olvasatomban egy jó pályázat valahogy így kell, hogy kinézzen.

Egy felajánlás

Égek a vágytól, hogy egy oldalon összegyűjtsem a pályázatokat – nyerteseket és nem nyerteseket egyaránt, a szakma okulására és a pályázók nagyobb üdvösségére. Ha te pályázó vagy – mindegy, hogy nyertes, vagy sem – és szívesen megismertetnéd a pályamunkádat a nyilvánossággal, [keress meg bátran!](#) Thxbai.

– *Paszternák Ádám*

<http://psztrnk.net>